

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu literé merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin asemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 39.

Sibiu, 13/25 Maiu 1878.

Anulu I.

Romanirea magiarilor, fantasia si fictiune.

(Urmare.)

Propagand'a protestantiloru între romani dela Ioanu Zapolya până la Leopoldu I.

Sectatori' celoru doue confessiuni protestante vediendu-se desbinati cu totulu de cătra baseric'a cea mare apuséna, au trecut in offensiva, si apoi fia-care dein ele s'a cercatu a'si asecura, pe langa unitatea nationale, totu odata si dominatiunea basericésca. Religiunea r. catholica devenise óresicumu vasal'a loru. Dara, in rapedele progressu ce facusera, le mai stá in drumu baseric'a gr. resariténa, la care tienea maioritaea preponderanta a populatiunei, adeca romanii. Atunci reformatii protestanti concepura unulu dein planurile cele mai cutediatórie, adeca de a sparge prin tóte institutiunile baserice' resaritene, si a face pe toti romanii cá se adópte doctrinele calviniane si cu acelea limb'a si nationalitatea magiara. Precumu turcii si arabii, asia si magiarii calviniani incepura propagand'a loru mai antaiu in familiile romanesci aristocratice, si precumu se va vedea dein documentele ce se voru cita indata, camu in 25 de ani dela consolidarea reformatiunei in Transilvani'a, li-a si successu a calvini nu numai pe cele mai multe familii nobili fruntasie a le romaniloru, ci si pe una parte dein poporu.

Protestantii adoptasera maxim'a care tienea, cá domnulu tieri este domnu si alu religiunei, séu cumu se dicea latinesce: Cujus est regio, illius est etiam religio. Petru Bod, eruditulu parochu ungrescu in comun'a Ighiuu dein tienutulu cetatiei Alb'a-Iuli'a, scrisese in prim'a diumetate dein sec. alu 18-lea între altele multe si una scurta istoria a romaniloru locuitori in Transilvani'a.¹⁾ Venerabilele nostru collegu dn. Cipariu, care possede manuscriptele aceluia, in Archivulu seu Nr. 33 dein a. 1870 publicá dein acea historia capu I. „Despre unirea valachiloru cu Reformatii.“ Aci P. Bod

¹⁾ Brevis Valachorum Transilvaniam incolentium Historia etc. Auctore Petro Bod de Felső Csernátón, verbi divini minister (Manuscriptu).

— Nu ne indoimu, cá ómeni ardeleni si mai alesu calvini cá Aladár Molnár, Hegedús, Koos, Réthy, Szathmáry, Békessy etc. etc. calvinescu scrierile lui P. Bod si pe toti ceilalti scriitori ungresci, cá se nu aiba nici o indointia despre autenticitatea loru.

premitiendu susu atensulu principiu sustiene si elu pernitiós'a doctrina, dupa care domnulu ori-carei tieri ar fi obligatu se dispuna nu numai de afacerile externe ale acesteia, ci si de credenti'a religiós'a a locuitoriloru. Spre a proba cá acea doctrina era in adeveru si applicata la credenti'a religiós'a a Romaniloru, elu citédia cuventele unui articlu de lege alu dietei transilvane, care se tienuse la Sibiu in 13 Decembre 1566, in care cei adunati acolo, adeca aristocratii calvini si patricianii sasi, decidu in unanimitate, cá religiunea vechia este idololatria, inimica virtutiloru divine, care trebuie exterminata, mai virtosu dela Valachi, ai caroru preoti orbi ducu pe orbi, si cá atátu pe sene, cátu si pe meserulu poporu l'au aruncatu in curse.²⁾ Asia dara libertatea conscientiei proclamata la inceputulu reformatiunei de cătra auctori' ei dein Germani'a si Helveti'a, fu calcata de nou de cătra asseclii sei in Transilvani'a, Banatu si Ungari'a. Cu alte cuvente: reformatorii au fostu totu asia de intoleranti si fanatici, cá si catholicii, ceea ce se va cunósce si mai luminatu dein descrierea portarei loru ulterióre cătra baseric'a romaniloru.

Prin doi art. de lege ai dietei dela Sibiu, dein 30 Novembre 1566 se committe popiloru reformati, cá se'si intenda propagand'a loru mai virtosu p'ntre poporulu romanesc; éra acei romani carii s'aru oppune la doctrinele calvinesci, se stea la disputa religiós'a cu episcopulu Georgie alu calviniloru, si déca totu nu aru volí se lapede doctrinele baserice' resaritene si se adópte calvini'a, se fia exilati dein tíera, episcopi, preoti, calugari, ori-cáti voru fi. (Art. 36 et 37).

Diet'a tienuta la Turd'a in an. 1568 decretase, cá principele se pedepsésca pe toti romanii cáti nu se supunu episcopulu celui calvinescu datu loru.³⁾

Dein dilele principelui Christoforu Bathori avemu unu altu articlu de lege alu dietei dein 16. Aprile 1577, alu carui coprinsu este dupa a mea opiniune, demnu de tóta attentiunea historiografiloru nostrii. In acea lege se spune limpede, cá până in acea epoca trecusera fórte multi (plurimi) romani

²⁾ Cuventele acelei legi; Idololatria virtutibus divinis inimica eradicetur: praecipue vero Valachos, quorum ductores coeci cocos ducunt, atque tam se, quam miseram plebem in foveam deduxerunt.

³⁾ Vedi I. Moldovanu in Archivu Nr. 11 p. 224.

dela religiunea grecésca la cea calviniana reformata, dein causa cá cuventulu lui Ddieu li se predicá in limb'a loru, încátu acumu acea parte a poporulu romanescu avea episcopu (superintendens) propriu calvinescu; si fiendu-cá episcopulu de atunci alu romaniloru calviniti morise, diet'a decretá cá se li se dea voia a'si alege unu altu episcopu calvinescu, dein sinulu loru, sub a carui conducere si predica-tiuni doctrinele calviniane se póta face progresse si mai mari la poporulu romanescu.⁴⁾

Pe cátu tempu reformatii fusesera strimtorati de poterea imperatului Romaniloru, cutediarea si fanaticismulu loru a trebuitu se se mai astempere; dupa aceea inse proselitismulu calvinescu nu a mai cunoscutu nici unu competu, nici margine. Acei ómeni inse au si sciutu se'si usiorede actiunea loru facia cu baseric'a res. a romaniloru. Aristocratia de ambele nationalitati, magiara si romana, dein Transilvani'a si partile adnexe, prin adoptarea dogmeloru calvinesci si a ritului helvetianu se contopí intr'unu corpu mai solidariu decâtu fusesse elu inainte de aceea, pre cátu tempu familiile aristocratice era legate între se-nesi numai cu privilegiulu feudalismulu si prin unu numeru óre-care de casatorii. Potestatea legislativa cu tóta administratiunea si cu afacerile politice ale tieri era de multu pusa exclusivu in manile privilegiatiloru, cá in cele mai multe staturi ale Europei, Protectiunea turcésca, sub care stá si Transilvani'a, nu'i gená intru nimicu pe terrenulu religiosu. Ide'a ce le-a venitu de a cauta individi cátu se potea mai multi cunoscatori de limb'a romana, si totuodata initiati in doctrinele calvinesci, a produsu rezultate cu atátu mai stralucite pentru calvini si ruinatórie pentru baseric'a romanésca, cu cátu asupra poporulu romanescu

⁴⁾ Textulu acestei legi se afla la scriitori ungresce si latinesce: aici ilu reproducemu in limb'a latina, precumu ilu dete dn. Cipariu dupa P. Bod asia: „Quoniam de plebe valachica sunt plurimi, quos Dominus Deus radiis veritatis illuminavit, a professione graeca recesserunt, et verbum Dei propria ipsorum lingua praedicatum audiunt, quorum superintendens jam defunctus est. Decrevimus igitur, ut ex se ipsis eligant Superintendentem, ne vivi Dei inter illos verbi praedicatio cesset, imo vero progressum habeat.“

Sub cuventulu lui Ddieu ei intielegea numai doctrinele calvinesci; in legi si in alte acte publice numai confessiunea calviniloru se titulá Orthodoxa, tóte altele in ochii loru trecea de heterodoxe.

Foisior'a „Observatoriului“.

Cavalerulu cu doue stele.

Novela de T. Gautier.

Traducere de Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

Din tempu in tempu unu corbu trecea pe de inaintea ferestrei croncanindu si scuturandu acea pulbere argintia. Acésta facea pe Edwiga se cugete la acelu corbu singulariu, care siedea necurmatu pe umerulu strainului cu privirea dulce ca de tigru si cu incantatoriulu surisu de vipera si atunci lacrimile ei picau mai iute din ochii sei pe ánim'a, pe ánim'a sa strapunsa.

Tenerulu Oluf este unu copilu fórte straniu: s'aru putea dice, cá in mic'a sa piele alba si rumena sunt doui copii de unu caracteru diferitu; intr'o di este bunu cá unu ángeru, intr'alta este reu ca unu diavolu, musica sinulu mamei sale si sfasiie cu unghiile sale figur'a guvernantei sale.

Betranulu comite Lodbrog suridiendu pe subtu mustati'a-i carunta dice ca Oluf va fi unu bunu soldatu si cá firea 'i este bellicós'a. Adeverulu este, cá Oluf este unu micu strengariu nesuferitu; aci plange, aci ríde; este capriciosu ca luna si fantastu ca o femeia; vine, se duce, se opresce deodata fóra nici unu motivu veditu, parasese lucrurile de care se apucase si face se urmédie celui mai mare neastemperu o absoluta nemiscare; cu tóte cá este singuru elu pare ca vorbesce cu cineva neveditu! Candu ilu intrebi despre causele acestoru agitatiuni, elu respunde cá stéu'a cea rosia nu 'i dá pace.

Preste pucinu Oluf are cincispediece ani. Caracterulu seu devine din ce in ce mai neintiesu; infaciósiarea sa de si fórte frumós'a, are o espressione neintiesu; elu este blondu ca mama sa, cu tóte trasurile rasei nordice, inse sub fruntea lui alba ca zapada pe care inca n'au calcat'ó piciórele venatoriului, nici a

petat'o lab'a vre unui ursu si care este adeverata frunte a rasei Lodbrogiloru, între doua pleope portocalii schintéidia unu ochiu cu lungi gene negre, unu ochiu de jeu luminatu de selbatecele aprinderi ale pasiunei italiene, o privire catifelata, cruda si blajina cá aceea a cantaretului din Boemia.

Cum sboru lunile si mai iute inca anii! Edwiga odichnesce acuma sub intunecósele arcade ale momentulu Lodbrogiloru, alaturi cu betranulu comite care suridea in cosciugulu seu vediendu cá nu 'i se stinge numele. Ea era dejá asia de palida, încátu mórtea nu o au schimbatu multu. Pe momentulu ei se afla o statua frumós'a culcata cu manile inpreunate si cu piciórele pe unu cane ogaru de marmora, sociu credintiosu alu celoru repaosati. Ce va fi spusu Edwiga in ultim'a ei óra, nimeni nu o scie, inse preotulu care o destinui-se, deveni mai palidu ca murind'a.

Oluf, copilulu brunetu si blondu alu machnitei Edwiga are acuma douadeci de ani. Este fórte indemanteacu la tóte exercitiile, nimeni nu trage mai bine cá densulu cu arculu, saget'a pornita se infige tremurandu in centrulu visei; fóra zabala séu pinteni elu dumeresce caii cei mai selbateci. Elu nu a privitu niciodata nepedepsitu vreo femeia séu vreo fata tenera; dara nici-una din cele ce l'au iubitu n'a fostu fericita. Nepotrivirea fatala a caracterulu seu se opune la ori-ce realizare de fericire între o femeia si elu. Una singura din jumetatile sale simte pasiunea, cealalta simte ura; candu stéu'a verde domnesce, candu cea rosia. Intr'o di iti spune: „O tinere fecióre ale nordului, stralucitóre si pure ca ghiati'a polului, cu genele blonde ca lumin'a lunei cu obraji colorati de recoriile aurorei boreale!“ Si mai alalta-eri esclama: „O fiece ale Italiei, aurite de sóre si blonde cá portocala! ánimi de flacari in piepturi de bronz!“ Ceea ce este mai tristu, este inpregiurarea cá elu e sinceru in ambele sale esclamaru.

Vai sermane nenorocite, umbre triste si plangetóre, voi chiaru nu'lu acusat, pentru-cá sciti, cá este mai nefericitu ca voi; ánim'a lui este unu pamentu neince-tatu calcatu de piciórele a dou' luptatori necunoscuti,

dintre cari fia-care din ei, ca in lupt'a lui Iacobi cu ángerulu, cauta a inmuia forti'a adversariulu seu.

Intr'o di Oluf chiama pe Dietrich, credintiosulu seu scutieru si 'i dice se 'i puia siéu'a pe calu.

„Stapane, privesce cum ninge, cum sufla ventulu si incovoie verfurile bradiloru; n'audi cum lupii flamandi urla in departare, cum renii in agonia ragescu cá nisce suflete muncite?“

„Dietrich, credintiosulu meu scutieru, voiu scutura zapad'a cá fulgii ce se punu pe mantau'a mea; voiu trece pe sub ramurile bradiloru inclinandu pucinu egret'a coifului, si in cátu pentru lupii, ghiarale loru se voru toci de acésta armura buna si cu verfulu spadei mele rescolindu ghiati'a voiu descoperi bietului renu ce geme si plange cu lacrimi fierbinti, muschiulu fragedu si in-verditu, pe care elu nu ilu póte afla.“

Comitele Oluf de Lodbrog, acesta-i este acuma titlulu de candu au muritu betranulu comite, pléca pe calulu seu celu bunu, insocitu de doui cani uriasi Murg si Fenris, pentru-cá tenerulu senioru cu pleopele de colórea portocalei are o intalnire, si dejá póte din in-naltimea micului turnu ascuttu in form'a unei solnitie se apléca cu tóta adierea ventului si frigulu celu mare neliniscit'a copila, cautandu se deosebésca in albétia campiei coifulu cavalerulu.

Oluf calare pe calulu seu ce semana a elefantu, ale carui cóste le sangerédia cu lovituri de pinteni, inaintédia in campia, traversédia laculu, a carei apa gerulu o au prefacutu intr'o singura bucata de ghiatia, in care pescii stau intiepeniti cu innotatórele intinse asemenea petrificariloru in past'a marmorei; potóvele calului, armate cu bumbi de ghiatia, se infigu in supra-fati'a cea tare; o cétia produsa de nadusiala si respiratiunea calului ilu invelesce si ilu urmédia; s'aru putea dice, cá galopédia intr'unu noru; cei doui cani Murg si Fenris de fia-care parte a domnului lor, arunca prin narile loru sangeróse nisce lungi fasii de fum, intocma ca animalele fabulóse.

Éta'lu sositu in padurea de bradi, cari asemenea unor spectre isi intindu braciale loru ingreunate de

preste totu caduise blastemulu millenariu, cá se nu póta afla mai nimicu despre lucrurile divine in limb'a sa materna. Reformatii se sciura folosí minunatu de errórea piramidale a Basericeí celei mari anatolice, care nu a ingritu, cá de exemplu pe unu poporu asia de numerosu precumu au fostu si daco-romanii, se'lu indemne si se'lu ajute a introduce in baserica limb'a nationale. Eclesi'a anatolica a ténutu numai la limb'a elina dein primii seculi ai christianismului, cumu a ténutu si eclesi'a occidentale la cea latina. Introducerea limbei antice slave in oficiulu divin la câteva popóra de nationalitate slava a fostu exceptiune dela regula. Reformatiunea venindu, a disu popóraloru christiane: Voliescu cá fia-care poporu se asculte si se invetie lucrurile divine, dogmatice si morali, in limb'a sa materna. Plecandu de acilea, calvinianii dein Transilvani'a sciura se dica romaniloru: Clericii greci si slavi ve vorbescu voue in limb'a lor, pentru-cá se nu'i intiegeti; ei se temu se ve spuna voue adeverurile evangelice in limb'a vóstra. Veniti in basericele nóstre, cá se'lu auditi dela noi. Aduce-ti-ve pe filii vostrii in scólele nóstre, cá se'i invetiamu carte latinésca si unгурésca, dupa care se fia in stare de a ve face si ei carti in limb'a vóstra vlacha.

Acelea invitari tramise de cátra reformati la adress'a romaniloru, au fostu audite de acestia si in parte satisfacute cu atátu mai virtosu, cá prin volburósele agitatiuni religióse ale aceluor tempuri se desteptase si in pepturile romaniloru interessulu si curiositatea, cá se afle si ei despre ceea ce se agitá in lume si chiaru in patri'a lor. Clerulu seculariu si monasticu alu romaniloru se incercá cu adeveratu in mai multe moduri, cá se impedece ori-ce comuniune cu heterodoxii, precumu se incercase inainte de aceea seculi intregi de a o impedece cu catholicii apuseni. De un'a parte inse midiolócele cu care lucrá clerulu romanescu, era mai multu numai spirituali, séu mai bene rituali, externe, mai totu negative, adesea reu alese, une-ori cu totulu naive, pentru-cá le lipsia poterea datatóre de viétia, adeca scienti'a in limb'a nationale; éra de alt'a potestatea legislativa a tieriei compusa numai dein heterodoxi, dupa-ce si inainte de aceea confiscase destule averi monastiresci, in diet'a generale ténuta la cetatea Medeasiu in Dec. 1588 pe langa-ce decretá mesuri aspre in contra catholiciloru apuseni si exilá pe iesuiti dein tíera, se întórse si asupra basericeí orthodoxe romanesci cu art. 13 de lege, prin care confirma de nou tóte legile tiranice aduse in contra ei, si mai adaoge, cá de aci inainte „episcopii de ritulu grecescu se nu cutédie a face visitatiuni canonice prin tíera fóra scirea si permissiunea patroniloru, adeca a domniloru feudali.“ Dein aceea di mitropolitulu si episcopii romanesci fusera pusi in imposibilitate de a se mai apropia de filii loru spirituali si a'i apara de doctrinele calviniane.

In alta dieta generale ténuta la Alb'a-Iuli'a in Novembre 1591 se decise in cátiva articlii de lege aprópe exterminarea basericeí cath. apusene,

zapada, subtu a carei povara ramurile cele mai tinere se incovóie parendu in acea stare ca una serie de arcuiri argintii. Négra teróre locuiesce in padurea acésta, in care stencile paru a avea forme monstruóse, unde fia-ce arbore cu radecinile sale pare cá ascunde la piciórele sale unu cuibu de balauri inghiatati. Inse Oluf nu scie ce este fric'a.

Calea se strimtédia din ce in ce, bradii isi incrucisidéia cu putere ramurile lor plangetóre; de abea câteva rari luminisiuri permitu se se védia lantiulu de coline acoperite cu zapad'a ce se inaltia in undulatiuni alburii spre ceriulu negru si posomoritu.

Din fericire Mops este unu calu viguros, care aru purta fóra se se incovóie, chiaru pe Odinu gigantulu; nici-unu obstacolu nu'lu opresce; se arunca pe de asupra stenciloru, sare siantiurile si din candu in candu face se scapere din bolovanií loviti de copit'a sa unu manunchiu de schintei ce se stingu indata.

„Aide, Mops, curagiu! nu iti au mai remasu decâtu mic'a campia si padurea cu socii; o mana frumósa iti va netedi gútulu celu metasos si intr'unu grajdu caldu vei manca ordú si ovesu din baniti'a cea plina.“

Ce priveliste frumósa este padurea de soci; tóte ramurile sunt inelitate cu o pelitia de ghiatia; cele mai mici firisióre se desémna in albu pe obscuritatea atmosferei: s'aru putea dice unu immensu casiu inpletitu din fire de auru si argintu, o madrepora de argintu, o pestera cu tóte stalactitele sale; ramurile si florile bizare ce gerulu formédia pe gémuri, nu ofere desemne mai complicate si mai varii.

„Seniore Oluf, cátu ai intardiatu de multu! me teménu cá nu cumva ursulu din munte se iti fi esitu in drumu, séu elfele se te fi invitatu la dantiulu lor.“ dise tener'a castelana punendu pe Oluf se siédia pe fotiulu de stejaru in dreptulu caminului. „Dara pentru ce ai venit la o intalnire de amoru cu unu tovarasiu? Ore iti era téma de a trece singuru prin padure?“

„De ce tovarasiu voiesci se vorbesci, flórea sufletului meu“, intreba Oluf fórté surprinsu pe tiner'a castelana.

(Va urma).

dein cauza mai virtosu, cá cas'a Habsburg incercase totulu, cá tocma prin acea baserica ce'si asigure dominatiunea sa in Transilvani'a, fóra a carei posesiune nu se tinea sigura de turci nici chiaru in Vien'a. Indata dupa doi ani, adeca in diet'a gener. dein Novembre 1593 ténuta totu la Alb'a se luara de nou mesuri restrictive in contra visitatiuniloru canonice, pe care le facea nu numai episcopii romanesci, ci si preotii serbesci in partile Banatice, pe unde romanii si serbii locuiau amestecati. (Pe atunci Banatulu Temisiórei si câteva comitate (districte) ale Ungariei era incorporate la Transilvani'a)

Pre candu consiliarii imperatului Rudolfu negotiá cu nebunaticulu principe Sigismundu Bathori pentru abdicarea acestuia si trecerea drepturilor sale asupra imperatului, dietele Transilvaniei incepusera de frica a se porta mai blandu cátra catholicii apuseni, ceea ce se cunósce dein actele dietelor dela 1595, 1598 si 1599, cu care nu este loculu aici a incarca memori'a lectoriloru. Totu asia, pe tempulu scurtei domni a lui Michaiu-voda in Transilvani'a, diet'a dein Iuliu 1600 ténuta in Alb'a-Iuli'a aduce abia unu articlu favoratoriu si clerulu romanescu, adeca art. 29, adaoge inse curatu cá „La poft'a Mariei Sale (a lui Michaiu-voda)“ popii romanesci, in cátu atenge persón'a lor (nu si a membriloru familieí lor), se fia scutiti pe totu loculu de sierbitutea la care este supusu poporulu; cu alte cuvente, cá de aci incolo preotii romanesci se nu fia iobagiti, se nu fia obligati a lucra in brasd'a boieriului calvinu câte patru dile in septemana, 208 dile pe anu, se nu fia batuti cu biciulu provisoriloru boieresci, nici se fia aruncati in prinsóre alaturea cu tieganii, si se nu mai tiena in iernatecu canii boieresci de venatu prin casele lor.

Acea lege inse a duratu de joi pána mai apoi. Abia a esitu Michaiu dein Transilvani'a, pre candu éra si aduná dieta generale in Octobre alu aceluasi anu la comun'a secuiesca Latieni (Létzfalva), unde 19 magnati si multime de alti nobili adunati in numeru mare, declara in art. 19 cá, stricatiunea si pericolulu lor de atunci a venitu dein cele doue tieri romanesci; de aceea ei decidu, cá de aci incolo se nu póta trece nimeni in acele doue tieri spre a ocupa vreunu servitiu; éra de aru merge, se'si pérda capulu si averile. Nici-unu popa romanescu se nu póta intra vreodata dein tierile romanesci in Transilvani'a. Calugarii romanesci se fia proscrisi pentru totu-deauna; éra déca totusi ar intra vreunulu in contra decisiuniloru dietei, pe acela se'lu póta prende si spolia ori-cine si ori-unde.

(Va urmá).

Transilvani'a.

(Despre fortificatiunea strimtoriloru). „Magyar Polgár“ Nr. 117 din 22 Maiu a. c.: dá in primulu seu articlu câteva informatiuni reproduce pe scurtu si in „S. D. Tageblatt“, despre lucrurile de fortificatiuni ce se facu in passulu Tölgyes (in lini'a apeluor minerali Borszék spre schitulu Hangului, orasiulu Némtiu etc. in Moldov'a). De aci numitulu diariu ministeriale apuca ocasiunea de peru atátu spre a critica „langedele“ mesuri luate de gubernu spre apararea tieriei, cátu si a vomí dupa datin'a sa câteva spurcatiuni asupra romaniloru. Asia elu afla intre altele, cá romanii urescu din adenculu sufletului pe magiari; cá ospetarea diplomatiloru romanesci Ghica si Sturdza nu a folositu nimicu, pentru-cá acestia déca au mersu acasa, n'au disu nici cu unu cuventu romaniloru, se iubésca pe magiari; prin urmare romanii sunt si astadi vrasmasi jurati ai magiariloru. Romanii iubescu numai banii magiariloru (care bani? Cei de charthia trentiuita?) Ospetati pe valachi ori-cátu de multu, cá ei totu urescu din sufletu pe magiari. Mai multu: valachii jóca numai comedia candu se certa cu muscalii. Valachii cu muscalii au se insiele pe magiari. Press'a romanésca, cu prea pucina esceptiune, nutresce ur'a vechia. Din aceste cauze gubernulu face reu, cá trimite pe la strimtori spre Romani'a totu soldati din regimente romanesci. Cine va cutedia se stea bunu, cá soldatii romani de aici nu voru fraternisa cu cei din Valachi'a spre perirea magiariloru; cá-ci de acestea s'au mai intemplat (??). Se trimita contra valachiloru la fruntarie totu numai regimente curatu magiare (la 14 passuri ale Transilvaniei!), cá-ci de si soldatii magiari sunt comandati mai multu de oficieri slavi, dara pe acestia ii voru sci téné fetiorii in freu, cá se'i comande cumu se cade etc.

Este mai pre diosu de a nóstra demnitate a ne demitte in vorba mai departe cu ómeni capabili de a publica infamii, de care se vedu in a dou'a parte a citatului articlu.

Din alte sciri private aflamu, cá fortificarile passagere se facu pe la tóte strimtorile, la care lucra câteva mii de ómeni, caroru li se platesce bine. Se mérga, se lucre pána ce li se dá de lucru, mai alesu cá in unele strimtori de munti se taia si padurile pe distantia de câte 6—7 mii de pasi, in directiunea in care au se fia asiediate tunurile.

Ungari'a.

(Din desbaterile parlamentarie despre dreptulu de asociatiunisi adunari.)

(Fine.)

Comitele Albert Apponyi (conservativu) scarmana replic'a secretariului Csemegi aratandu'i, cá cu sofismele sale avea de scopu numai se incurce ideile ómeniloru, se le ametiésca capetele. Csemegi dice, cá pána in anulu 1848 in Ungari'a n'au esistatu dreptu de adunare. Asertiune cu totulu falsa este acésta; cá-ci acelea clase de ómeni, care au fostu privilegiate ca se represente tíer'a, l'au avutu si esercitatu totu-deauna intru tóta libertatea. Cu desfiintiarea privilegiului esclusivu acea libertate a trecutu si la poporu. Gubernulu acesta si-a luat titlu de liberal, dara ii mai place se'lu laudi ca conservativu; elu inse in realitate este despoticu, voiesce se sparga prin drepturile poporului. Deci comitele Apponyi adópta propunerea lui Szilágyi.

Baronu Ivoriu Kaas (redactoru la P. Napló). Despre acesta scie tíer'a intrega, cá se pórtá nu numai cu ura, ci chiaru cu despretiu cátra gubernulu actualu. Br. Kaas infrunta pe Csemegi, cá cutédia a propaga teori'a perderei de drepturi si a negatiunei de drepturi. Despre ministeriu afirma, cá sub pretestu de a se arata cu energía (buna-óra a sfarma nationalitatile) elu urmédia preste totu politic'a de reactionariu si de renegatu dela principiile liberali. Scopulu ministrului Tisza cu ordonanti'a sa fu numai, cá se astupe gur'a poporului, se'lu amutiésca cá se nu mai cutédie a dice nimicu. Adópta propunerea lui Szilágyi.

Profesorulu Desideriu Szilágyi combatendu pe Csemegi si pe Tisza dice, cá doctrin'a lor, cá si cumu in Ungari'a nu aru fi esistatu legi consvetudinarie si cá proprie numai cele din 1848 aru fi legi, este doctrina monstruósa. Chiaru baronulu Wenkheim, fostu in anulu 1868 ministru de interne, a declarat atunci cu tota solemnitatea, cá esiste lege de adunari si reuniuni. Dsa si astadi este ministru (ad latus). Cumu vine, cá se'si contradica ministrii intre sine? Decretulu lui Tisza lasa la discretiunea functionariloru subordinati sie, cá se judece care adunare e legale si care nu. Dara acésta este negatiunea libertatiei, e despotismulu incaltiatu imbracatu. Deci bine a disu br. Simonyi, cá in casuri de acelea poporulu e in dreptu se respinga forti'a cu fortia, si Csemegi n'au avutu dreptu se'lu infere de anarchistu. Resistenti'a prin fortia fisica la faptele nelegiuite ale potestatiei publice este ce e dreptu, fórté regretabile, dara nici intr'unu statu constitutionale cu dreptu publicu bine definitu nu este oprita. Chiaru si maioritatea dietei actualu, care acuma striga asupra lui, au adoptatu si sanctionatu acestu principiu de resistentia in noulu codice criminalu; cá-ci in acesta se considera cá rebeliune si revolta demna de pedépsa grea numai resistenti'a la decrete si ordonantie legali, nu si la cele nelegali. Collisiunile intre gubernu si poporu sunt totudeauna simptome de morburi in statu; dara candu poporulu a desecatu ori-care altu midiolocu alu apararei de calcarea legiloru, de tirania brutale, atunci nu remane altu ceva, de cátu se arunci cu petrii in aceia, carii au provocatu resistenti'a prin tirani'a lor. (Applause mari dela opositiune.)

Ministrulu C. Tisza. Infrunta fórté aspru pe D. Szilágyi pentru teoriile sale si afla cá nu mai merita se fia profesor, cá-ci predica nu numai revolutiunea in sensu inaltu, ci revolt'a, bataile pe strada. La aceste cuvente se face larma mare in dieta, strigandu unii pro altii contra. Cu tóte aceste, insusi Tisza recunósce limpede si spre mirarea tuturoru, cá vinu impregiurari asia de fatali, candu nu mai remane decâtu revolutiunea, de es. cá cea din 1848 in Franci'a, despre care vorbesce pe largu. Dara aci dn. ministru se incurcá infricosiatu in teoriile sale.

D. Szilágyi respinge cu energía incriminarea lui Tisza, ii aduce totuodata aminte, cá pre candu era capu alu opositiunei, elu insusi a propagatu barbatesce doctrin'a resistentiei prin fortia contra nelegiuniloru tiranice, éra de candu este ministru o a uitatu. Din 411 deputati verificati lipsia 120. Ceilalti votara asia: 161 pentru ministru, 129 contra lui.

Program'a austriaca in cestiunea orientale.

O lume doresce si chiaru pretinde se cunósca acea programa cá positiva si autentica, nu cá conjectura desiérta. Din atâtea respunsuri date de cátra ministrii Andrassy, Tisza, princ. Auersperg de doi ani incóce la nenumerate interpelatiuni, abia s'au aflatu câte ceva din câte nu le vrea regimulu austro-ungurescu in cestiunea orientale, éra din

ceea ce voiesce pozitivu, n'au aflatu până acum nimeni nimicu. S'au cerutu dela popóra 60 de milióne; au fostu inse preste putintia a scóte dela ministrii a deveratulu scopu alu intrebuintiarei aceluor bani. Acésta portare misterioasă a ministriloru avu de rezultatu, că senatulu imperiale din Vien'a stă p'aci se nu votedié. In acelasu timpu diariile ungurene ministeriali vreu se scia, că deocamdata se voru intrebuintia numai 20 de milióne, din care până acumu s'au asemnatu la Transilvani'a 3 milióne pentru scopuri de fortificarea si apararea fruntarielor, éra alte mai multe milióne mergu spre Croati'a si Dalmati'a, unde se duce si óste mai multa. Incátu pentru fortificarile transilvane, se intréba fia-care, déca acelea se facu cu scopu de a ne apara de invasiune russésca ori si romanésca; séu că tocma din contra, invasiunea se va face dela noi in Romani'a, cá in 1854 contra muscaliloru; ori că se va intempla si un'a si alt'a. Este Austri'a decisa a se bate, séu nu este decisa? Éca intrebare, ce ese pe fia-care di din milióne de guri.

„Déca inse popórale acestui imperiu nu cunoscu nimicu din program'a regimului, ce strica aceea? Interesulu statului, salus publica, cere aci secretu absolutu“. Prea bine: cá bunu patrioti subscriem si noi acésta sententia. Óre inse, ce aru dice popórale acestei monarchii, candu s'ar adevéri, că chiaru gubernulu centrale din Vien'a ii fu până acumu absolutu preste putintia cá se'si formuladie programa positiva, clara, precisa in marea si fatal'a cestiune a orientului? Noue ni se pare, că diariulu principelui Bismarck „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ a sciutu prea bine ce scrie, candu mai deunadi esi cu nesce revelatiuni trimise din Vien'a, a caroru esentia o damu si noi aci, o recomandam totuodata lectoriloru nostrii cá materialu demnu de tóta atentiunea, acuma si in venitoriu.

Spre a intielege statulu cestiunei considerate din punctu de vedere austriacu, se permite fóra nici-o reserva, cá Russi'a si-a pusu in capu, cá cu ajutorulu tractatului de St. Stefano se prefaca partea cea mei mare a peninsulei balcanice in trei staturi slave, care se stea sub protectinnea si conducerea Russiei. De alta parte scopulu Angliei este, cá se puna man'a pe Dardanele si pe Bosforu, se prefaca acelea strimtori intr'unu nou Gibraltar, cá se treca tóte corabiile altoru staturi pe la gur'a tunurilor ei; totuodata se marésca teritoriulu Greciei, ocupandu a trei'a parte din peninsul'a balcanica cá proprietate grecesca asia, in càtu regatulu Greciei se aiba de aci inainte intendere càtu diumetate regatulu Prussiei, séu vreo trei mii miluri geografice.

Facia cu acelea planuri straine cunoscute bine, care póte se fia planulu Austro-Ungariei? Pàna acumu cabinetulu din Vien'a nu a descoperitu mai multu, decátu vointi'a sa serioasă de a'si comunica interesele monarchiei la cestiunea orientale intr'unu congressu europénu. Mai fusese vorb'a despre influentie morali si comerciali, pe care ar trebui se le aiba si conserve acésta monarchia in Turci'a européna in interesulu industriei si alu comerciului poporaloru sale; dara evenimentele cele mai noue ii deochiara acelea planuri. Pre càtu a dominatu Turci'a până la Dunare si marea negra, comerciulu austriacu in acelea tieri era fórté nesiguru din caus'a miserabilei administratiuni turcesci si a lipsei totale de creditu. Mai in urma turcii au pacalitu pe austriaci fórté reu cu calile ferate. Sunt mai multi ani, decandu internuntulu austriacu asudá in Constantinopole ca se induplece pe turci a incepe asternerea caliloru ferate de càtra apusu, adeca in legaminte cu cele austro-unguresci prin Serbi'a si Bosni'a; turcii inse facura multu mai curendu pe voi'a Angliei, si Franciei si traseru linii ferate dela marea egeica prin Macedoni'a si Bulgari'a, in càtu astadi corabiile desbarca cu tóta comoditatea in porturile dela Constantinopole si Salonicu, de unde apoi implu tierile cu marfi de sute de milióne, celu pucinu asia de bune cá si cele austriace, inse multu mai effine asia, in càtu comerciulu austriacu este cá batutu si scosu din acelea tieri spre cea mai simtita dauna a popóraloru monarchiei si chiaru a statului, cà-ci déca industri'a si comerciulu cadu, venitul statului scade infricosiatu. La reulu acesta periculosu s'au mai adaosu până acilea curmatele revolutiuni ale popóraloru vecine gemetorie sub jugulu turcescu, si prin acelea agitatiunile permanente in popórale monarchiei de aceleasi nationalitati cu cele din Turci'a.

Din acesteá urmedia luminatu, cá interesele monarchiei austriace nu'si afla indestulirea loru nici in restaurarea domniei turcesci afurisite, nici in planurile Russiei, nici in ale Angliei, care tóte

sunt cele mai egoistice si nu la pasa nimicu de nevoile monarchiei nóstre. Asia dara monarchiei nóstre 'i remanu doue cali deschise: Séu restaurarea si totuodata regenerarea Turciei in sensulu civilisatiunei europene, — séu cucerirea si incorporarea totorumu provinciiloru Turciei europene prin Austro-Ungari'a, pentru cá apoi se dispuna in ele numai dens'a si se'si intinda comerciulu cumu ii va placea. Numai una din aceste doue alternative pote se fia program'a austriaca in Orientu. Ori-care inse din amendoue presupune o serie de belluri offensive si mai antaiu de tóte contra Russiei, pe care ar trebui se o scótiá cu forti'a din Romani'a, éra cá se'i curme calea pentru totudeauna dela Dunare, se'i rapésca celu pucinu Basarabi'a russésca, Podoli'a si totu tiermulu marei negre până preste Odess'a si Nicolaeff. Totu in acelu timpu armatei austriace 'iar cauta se ocupe si se tiena in freu pe Romani'a, Bulgari'a, Serbi'a si Montenegro, inca si pe Greci'a in casu candu acésta dupa tote probabilitatile ar fi ajutata de Angli'a, ca se nu lase Epirulu, Tesali'a si una parte din Macedoni'a cu nici-unu pretiu Austriei. Asia dara interesele austro-unguresci asia precumu le intielegu politici di din Vien'a presupunu o programa, a carei realizare cere neaparatu: Concentrarea unei armate in Galiti'a, a alteia in Transilvani'a, a trei'a in Banatu, a unui corpu in Dalmati'a, totuodata ocuparea Bosniei, Hertiegovinei si a totorumu regiuniloru dintre marea adriatica si egeica până la Salonic'a si pàn' la sinulu Orfano; in fine una escadra de corabii corazzate in marea adriatica la Albani'a si a uneia la Salonic'a. Numai cu nesce poteri cá acesteá, plus vreo doue miliarde florini, se póte executa program'a austro-unguresca. Aci inse vinu prussianii si dicu: In casu candu Russi'a, vechi'a, credintiós'a nóstra vecina si amica ar fi invinsa, Germani'a intréga 'iar sarí in ajutoriu. Atunci realizarea programei, la care impingu magiarii cu tóta ardórea, va deveni fórté fatale.

Austri'a.

Vien'a. Precumu in B-Pesta, asia si in Vien'a septeman'a acésta se trecu intre desbateri parlamentarie destulu de ferbinti incinse asupra diverselor cestiuni dualistice. Diferenti'a inse in natur'a desbateriloru din ambele parlamente dualistice fu asta-data fórté mare. Ungurenii cari inainte de càtiva ani amerintiá cu spargerea dualismului si substituirea in loculu lui a uniunei personale asia, cá acelasiu monarchu se fia imperatu din colo, rege dincóce, éra altu amestecu intre acesteá doue staturi se nu mai fia, acuma ei cu singur'a exceptiune de vreo 40 deputati Kossuthiani estremi, se tienu cá inlestati de sisthem'a dualistica, cá si cumu ti-ar dice: fóra acésta sisthema, adeca fóra ajutorulu vigorosu alu nentiloru austriaci noi ne perdemu domni'a. Din contra, in senatulu imperiale dela Vien'a se aflara barbati de mare gravitate si totuodata patrioti eminenti, carii combatura sisthem'a dualistica cu mai multe argumente de mare valóre si convingatórie. Acésta s'a intemplat in ambele case. Barbati de statu cá principele Czartorskiy, Kellersberg, Ign. Plener fostu ministru de finantie, — Leo Thun si alti mai multi aratara, cá cele mai multe rele de care sufere monarchi'a in timpulu nostru, precumu e starea trista a finantielor, ur'a si urgi'a dintre nationalitati, scaderea si intunecarea auctoritatiei acestei monarchii facia cu celelalte staturi mai fericite, latirea gangrenei de neincredere in venitoriu si altele nenumerate se tragu totu numai dela dualismu. Insusi dn. Kaiserfeld, famosulu aparatoriu de odinóra alu dualismului, presiedentele actuale alu casei deputatiloru, a venitu cu acésta ocaziune in strimtóre, cá se recunósca in cuvente respicate celu pucinu atáta, cá nu dualismulu este cea mai buna sisthema de statu; dn. Kaiserfeld inse nu vrea centralismulu, se teme si de federalismu, pe care éra si alti membrii ai parlamentului ilu sustienu si apara din tóta convictiunea sufletului loru, cá pe singur'a sisthema salvatória.

La cestiunea orientale.

Atinseramu in Nr. precedente despre missiunea comitelui Siuvaloff dela Londra la St. Petersburg. Acelu ambasadoru dupa-ce luá instructiuni noue dela monarchulu seu, care convocase inadinsu unu consiliu de statu, la care participá si m. duce clironomu alu coróne, se întórse la Londra; dara se abatu si astadata pe la Berolinu, unde avu éra si audientia lunga la imperatulu, de unde apoi esi la residentia principelui Bismarck, cu care conferi óre întregi. In 22 Maiu Siuvaloff ajunse la Londra, unde adou'a di avu conferentia cu ministrulu de esterne lordu Salisburu. Ambii isi detera parol'a de onóre, cá asupra respunsului Rusiei voru tienea celu mai strinsu secretu, până candu cabinetulu Britaniei va afla cu cale a'si comunica vointi'a sa. Asia dara nici până astadi (in 24) lumea nu póte sci nimicu din secretele ruso-britanice. Unii mai greoi in credintia tienu, cá Siuvaloff a amblatu calea manduiului, a mersu si venitu fóra picu de rezultatu in bucuratoriu. Altii incepura crede tare in convo-

careá congressului pe 15 Iuniu, éra optimistii credu chiaru in restabilirea pazei definitive. Dupa noi, congressu póte cá se va deschide; dara dela congressu până la pazea definitiva mai este o distantia lunga; si apoi adesea din congrese s'au nascutu belluri noue.

Intre acesteá la Constantinopole éra se intemplara lucruri turburatórie de spirite. Armata russésca s'au apropiatu si mai tare de capitala, adeca numai la distantia de 2 chilometrii (doue mii de metri). In 20 Maiu Ali Suavi fostu directoru alu liceului turcescu, omu invetiatu, inse totu fanaticu si camu deschiatu, dupace preparase unu complotu, strabatendu cu conspiratorii in palatulu Ceragan, in care se afla internatu nefericitulu exsultanu Murad, incepu se strige „Se traiésca sultanulu nostru!“ Urmarea fu, cá venindu in conflictu cu garnisón'a de vigilia vreo 25 conspirati impreuna Ali Suavi remasera morti, dupa care alti multi fusera arestati.

In 23 Maiu au arsu partea cea mai mare a palatului ce ce numesce inalt'a Pórta, celebru cá simbolu alu poterei otomane. Archivele au scapatu abia.

Romani'a.

Bucuresci. (Totu intrige russesci si bulgaresci.) Spre a caracteriza incercarile desierte ale russiloru, precumu si reutatea revoltatória a bulgariloru, in casu candu ea s'ar adevéri de deplinu despre acelu poporu egoistu, mai adaogemu aci din „Dorobantiulu“ Nr. 168 urmatóriele:

Caute dér' propoveditorii Rusi in alta parte misiei si tradatori; ei voru gasi póte numai in acea adunatura de perveniti, intrati nu scimu cum in sinulu natiunii nóstre, éru nu in saténu romanu, care spune ca numai:

Candu va da din pétra lapte

Atunci faci strainulu frate

Si strain'a surióra

Ca s'o pui la inimióra.

si care s'a feritu totu-dé-una de strainu ca de o napaste, nevoindu nici a se incuscri cu elu, de óre ce credea si crede, ca o asemenea incuscrire ar fi o pangarire a sangelui romanescu.

Romanulu saténu va fi astadi, suntemu siguri, ce-a fostu si alta data, elu va ride in nasu aceluor cari-si permitu a-lu batjocori, a-lu injosi, indemnandu-lu se-si puie singuru latiu de gútu si se se dea in manile celoru ce nu cunoscu alta dreptate de catu cnutulu, alta lege de càtu vointi'a si poftele loru, si acésta tocmai acum, cand a vedutu in ce halu au fostu adusi fratii lui din Basarabia, cari au venitu aici ca pahonti, si cari-si blestema si césulu nascerii si césulu candu au fostu trecuti suptu domnia moscovita.

Din acésta parte suntemu dar' asigurati: omulu liberu nu se va face de buna voia robu, adeca ceva asemenatu cu dobitoculu.

Intre acesteá greutati fatali càte vinu Romaniéi dela straini, pe ómenif de bine din ceea-lalta Europa ii pune la mirare impregiurarea demna de totu respectulu, cá in mani'a situatiunei ne mai auditu de grele, atátu corpurile legislative, càtu si tóte organele publice din statu functionédia regulatu ca in timpu de pace, si ce e mai multu, scólele in locu de a da indereptu, mai virtosu inaintedia. Pe langa miliónele ce versa statulu pe fia-care anu pentru instructiunea publica, comunele urbane, orasiane, chiaru si multe rurali isi dau de càtiva ani spre acelasiu scopu contingentele loru fórté considerabili. Cu comunele se intrecu districtele, séu cumu se mai numescu, judetiele. Vedemu adeca din raportulu ministrului presiedente publicatu in Monitoru, cá consiliile municipale reprezentative ale districtelor au votatu din cassele loru particularie (care in Transilvani'a se numescu domestic) fia-care dupa a sa potere, sume considerabili in totalu preste 600 de mii pe a. 1878, pentru infintiare de mai multe scóle pedagogice, scóle de professiuni, subventiuni la mai multi docenti din comunele rurali si burse la studenti buni, dara lipsiti. Cifrele acelea spunu de ajunsu, pentru cá se astupe gurile pessimistiloru, cumu si se astempere pe entusiastii carii pretindu, cá natiunea romana se faca pentru cultur'a sa intr'o singura generatiune mai multu decátu au facutu altele in câte 3—4, in câte 9 si 10 generatiuni. In staturi precumu sunt Angli'a si Franci'a, se mai afla ómeni sute de mii, carii nu sciu citi si scrie; se mai afla si comune lipsite până in dio'a de astadi de scóle. Pàna in a. 1840 in Romani'a abia era 20 mii de tineri, micu cu mare, carii invetiá carte. Astadi invetia in Romani'a intrega la 120 de mii tinerime de ambele sexe la scóla.

Nouele miscari ale trupelor romanesci din Olteni'a preste Oltu pe lini'a Slatin'a-Pitesci-Tergovistea si până spre Campulungu in muntii de càtra Brasiovu si Fagarasiu, atragu atentiunea publica in tota Europ'a si cu atátu mai virtosu in Transilvani'a. Se adaoge la acesteá cea mai prospeta votare a camerelor de una a trei'a suma pentru „armat'a mobilisata.“

In „Monitoru“ si in „Romanulu“ mai aflamu urmatoriele sciri mai noue.

In siedinti'a sea de ieri, Adunarea deputatiloru a votatu in unanimitate unu creditu estraordinariu de 368,406 lei pe sém'a d-lui ministru de resbelu,

pentru plat'a costului a 4,000,000 tuburi metalice pentru cartusiele armei Md. 1868 (Peabody), 8 lafete cu rotitie pentru tunurile de calibrul 9, si 8 lafete cu rotitie pentru tunurile de cal. 8, ce sunt de neaperata trebuintia pentru armat'a mobilizata.

Severinu, Joi, 4 Maiu. — Inaltimea Sea Domnitorulu, la orele 9 si jumetate, a trecut in inspectie trupele din a II divisie, compuse de 12 batalione, de supt comand'a d-lui generalu G. Angelescu; pe timpul acestei inspectiuni, care a duratu pana la ora 1 dupa amedi, Inaltimea Sea a ordonat' fia-carui batalionu d'a manevra in parte, si, in cele din urma, batalionulu 3 de venatori a facutu scola de batalionu scotiendu si tiraliori. Curatieni'a, echipamentulu, precisiunea cu care au manevrat' aceste trupe, precum si aspectulu lor martialu, satisfacendu pe Inaltimea Sea Domnitorulu, a bine-voitu a multiami fia-carui batalionu in parte.

Dupa acesta, facendu a inainta pe toti d-nii oficiari si ranitii insanetosiat' si intorsi la corpu, din inaintea frontulu lor, a bine-voitu a distribui mai multe medalii si cruci.

La 2 ore, a parasitu campulu de manevre in aclamatiunile entusiaste ale trupeii.

Imediatu dupa intorcerea Inaltimei Sele la palatu, a urmatu dejunulu, la care o bine-voitu a intruni mai multe persoane notabile.

La 3 ore, cu unu trenu espresu, a mersu de a vizitatu lucrarile drumulu - de - feru, precum si gar'a de la Verciorova, care, de si anca neterminata, presenta unu aspectu destulu de placutu si confortabilu.

Dupa intorcere in Severinu, a bine-voitu a acorda mai multe audientie; in urma a avutu locu prandiulu, la care au luat parte mai multi orasieni si locuitori ai districtulu.

Aflamu ca Mari'a Sea Domnitorulu plecandu astadi la ora 1 dupa amedi din Craiova, a ajunsu in Pitesci, unde va remane peste nopte, eru mane va pleca prin munti, indreptandu-se spre Campu-Lungu.

Oficiarii gardei nationale din tota tier'a voru da mane unu banchetu pentru aniversarea suirii pe tronul a M. Sele Carolu I, pentru proclamarea independintei si in memori'a aperatoriloru tieriei.

Literariu.

Tipulu Abcedarielor seu Elementarielor romane, din imperiulu Austro-Unguru.

Teoriele invetiatiilor, cari se scriu pentru omeni crescuti, copti la mente si luminati de cunoscintele necesare, teoriile invetiatiilor se criticau in dilele nostre, pana se lamurescu ca aurulu in focu.

Istoriele se descurca una pre alt'a adesea prin cate unu singuru documentu; studiile scientieloru naturale prin adaugerea catoru-va note la unele infusorii; era Abcedariulu, prim'a carte de lectura si invetiatura a fiului omulu moritoriu; Abcedariulu, care la multi le formea unic'a carte de invetiatura in tota viet'a; Abcedariulu, din care isi i'a totu moritoriulu inceputulu in cetire, ba adesea si in alte directiuni, elu — Abcedariulu — nu e trasu la nice una dare de sema, elu nu e lamuritu.

Ar trebui se ne intorcemu atentiunea, cu tota seriozitatea asupra acestei carti, carea ar trebui se fia lucrata cu atata diligentia si cunoscintia de lucru, incatu se fia unu adeveratu capu d'opera; ar trebui se ne interesamu mai multu de ea, ca-ci: interesandu-ne de ea, ne interesamu de inceputulu invetiamentulu, de invetiamentulu intregu, de copii — si prin ei — de venitoriulu natiunei.

Nu voiescu a critica Abcedariele despre cari-mi iau libertate a vorbi; nu, nu-su competinte. Mi iau in libertate a le face cunoscute — fratiloru si domni-

loru colegi, dupa cumu ele se afla deja; mi iau libertate a le descrie si descrierea lor o voiu face numai in urm'a cunoscintei castigate prin prax'a scolaria.

De presentu-mi stau inainte 5 Abcedarie romane, 2 magiare si 2 germane. Pre celea 4 din urma le lasu altor'a, cari-su chiamati, eu me voiu incerca a descrie, in note catu de pucine, pe Abcedariele romanesci; si din ele, la loculu primu, voiu lua celu recomandat' din partea statulu:

Elementariu seu Abcedariu pentru scolele poporale romanesci, prelucratu dupa Pavelu G6nczy, de Tom'a Rosiescu. Budapest'a, proprietatea statulu reg. ung. 1874.

Sub acestu titulu ne da Inaltulu ministeriu de culte si instructiune publica, cartea de lectura si invetiatura ce avemu a o pune in man'a copilulu mai intaiu. Se privimu niteliu la ea!

Exteriorulu ei e placutu, legatur'a buna, harti'a asemenea calitate destulu de buna.

Materi'a de tractatu espusa in acestu Elementariu 108 pagine, adeca:

60 de pagine ocupa tractarea literelor mici; dupa divisiunea si numirea dlui autoriu: Partea I, scrierea si cetirea literelor mici;

42 de pagine ocupa tractarea literelor mari, Partea a II scrierea si cetirea literelor mari, in legatura cu deprinderea in literele mici;

6 pag. le ocupa unu „Adausu“ de lectura cu delaturarea succesiva a semneloru superflue. Asia se divide materi'a intrega in acestu Abcedariu; adeca: Partea I literele mici, Partea II literele mari si Adausu, delaturarea semneloru superflue.

Binevoiesca On. lectori a me insoci, privindu nu numai parte de parte; foia de foia; prelegere de prelegere, ci chiaru si cuventu de cuventu si litera de litera, unde va cere trebuint'a.

Din capulu loculu inse ve spunu, ca Ortografie-i dau buna pace, atatu aci, catu si ori-unde; despre ea cautati scriptele autoriloru din si afora de patria si ve uniti cu cari ve va conveni. Eu in decursulu intregi descrieri voiu urmar' mai cu sema metodu si me voiu incerca a marturis' pecatele comise in contr'a lui.

Partea I: Scrierea si cetirea literelor mici.

Mai antaiu aflamu in numit'a carte liter'a „i“ scrisu si tiparitu. Liter'a a 2-a ce ni se presenta e „n“ formandu cu elu si antecesorile seu cuvintele „in“ „ni“.

Liter'a a 3-a e „u“ formandu cu ea si ajutoriulu antecesoriloru cuventele: „nu“ „nu“ „i-nu“ „nu-nu“.

Adeca la a 3-a prelegere avemu cuventu de 2 silabe. Dupa „u“, prelegerea a 4-a urmaza „m“.

Ac'i ne oprimu niteliu se pospimu! Ce cuvinte se compuna dlu autoriu din „m“ si antecesorile lui si totusi se fia intuitive? Eta: „mi“ „nu-mi“ „mi-nu-ni“ „u-ni-mi“; adeca: cunosc' copii 4 litere, cu sonorile loru firesci si eta ca sciu form'a si cuventu de cate 2, 3 silabe; sciu despart' cuvintele in silabe si sciu pronuntia pe „i“ diuematitu. Dupa aceste, abstragundu dela imprejurarea, ca literele ni se presenta una-data scrise, apoi tiparite, precumu si lectiunile intregi; procedur'a e totusi: numai o greutate de una-data! (?) Cate greutati avemu inse aci numai la cuventele „unimi“ seu „minuni“? 1. sonulu celu nou — ce'lu tractamu adi — a lui „m“; 2. liter'a scrisa „m“; 3. liter'a tiparita „m“; 4. formarea unei silabe, „mi“; 5. formarea mai multoru silabe ca se avemu cuventu si despartirea cuventelor in silabe, u-ni-mi; 6. delaturarea unui 1/2 de „i“ finalu, u-ni-mi; 7. tractarea lui „i“ lungu ca in „nu-mi“, fora ai pune inse apostrofu; 8. si cea mai mare: insemnarea cuventulu „unimi“, ca a trece numai ca papagalulu nu e iertatu.

Si de ce atatea greutati de una-data, m'ar intreb'a nescine? Eata, caus'a e invederata: dlu autoriu a pusu pe „m“ prea in ainte. Natur'a lui „m“ — e, ca numai cu ajutoriulu lui „o“ seu „a“ poti face ceva cuvinte de dne ajuta in limb'a nostra, cari se fia totu-odata si intuitive. — Trebuia deci se lase a i trece tote vocalele inainte, ba si unele consonante, precumu vomu vedea mai la vale, deca voia se documentedie ca a purcesu dela „usioru la greu“! Fiendu inca in statiune, se mai observamu ceva, ca apoi mergemu mai departe: „u“, ca litera, dupa cumu sciu toti botezatii, e formatu din 2 „i“ legati de olalta si lipsiti de puncte; se cuvine deci, in interesulu copiloru, se se tractedie „u“ imediatu dupa „i“.

Trecemu la liter'a a 5-a, „e“, la care lectiune nu

aflamu nice unu cuventu de una silaba, ci: „ne-ne“ „nu-me“ mi-nu-ne. nu ne nu-mi. Despartirea cuventelor scrise (aceloru puse in litere de mana) in silabe, pre-totinden'e e insemnata cu (=) semnu egalitatiei.

Dupa „e“ urmaza „r“ cu cuventele: „mu-re“ „nu-mi-re“ re-nu-me. mu-ri-re, era cuvente usiore, premerse altor'a si mai usiore. Benevoiesce dle invetiatoriu a tracta la 22 Octobre a anului in care copii venira mai antaiu la scola, aceste 3 concepte abstracte!

„r“ e urmatu de „o“ cu cuventele: „o-mu“ (?) re-no-i-re. o-me-ni-me. Candu asi sc' ce va se dica terminulu „o-mu“, asi dice numai decatu ca in prelegerea a 7-ea suntu numai binevenite cuventele de cate 4 silabe; ci asi tacu si trecu la

„a“ cu cuventele mama. ra-na. ar-ma. ma-ri-a. ro-ma. no-ra. ro-ma-ni. si dicerile: a-na a-re o-me-ni-e. ro-ma e ma-re. no-ra a-re ar-me. La dicerea I si II-a observezu, ca findu subiectele nume proprii, se le fia lasatu pana la tractarea respectiveloru initiale mari, ca se nu-si vina atunci in contradicere; era facia de dicerea a III-a 'mi iau voia a intreb'a: ce-i suntu bune, si: are pasport pe ele?

„a“ e urmatu de „v“. Aci erasi ne arata dlu autoriu 2 nume proprii, e-va si vi-e-na si in lectiunea tiparita e-re-mi-a a-re re-nu-me; si dsale nu-i se pare carnatiulu pre lungu in a 10-a prelegere! „i“ (finalu). Ac'i ne presenta dlu autoriu 12 cuvente, tote in pluralu, pote din cauza ortografica; vrea adeca se ne arete ca meri. veri. armeni, au a se scrie in sing. cu „e“ nu cu „a“ precumu facu unii; deca pleca de aci, treca, duca-se, mergemu la

„u“. Privindu de a menuntulu acesta prelegere observamu si aci, ca mai in tote, ca numele proprii nu lipsescu si ca-su insocite de nesce notiuni ca: u-manu. a-minu. ve-ninu.

„a“. La prelegerea scrisa, paremi-se s'a prea grabitu cu cuventele „urna“ si „norma“, era cuventulu „i-ni-ma“ . . . pardon, am disu ca la ortografia nu me mestecu!

(Va urma).

Esemplarie intregi din „Observatoriulu“ dela 1/13 Aprile pe alu doilea trimestru mai sunt; pretiulu 2 fl. v. a. pana la 30 Iuniu.

Dela 1 Ianuariu mai avemu 18 ex.

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

	8/20 Maiu.
Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l. 96.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 88.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„ 90.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 85.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„ 73.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit. din 1875 cu 8%)	„ 84.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a) cu 10%	„ 140.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 27.40 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 72.60 „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. s. 8%	„ 200.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.)	„ 50.— „
1873 cu 8%	„ 50.— „

Publicatiune de arenda.

Prin care se face cunoscutu, ca mor'a din Blasiu cu 4 petrii, care este proprietatea fondulu asi' numitu „PP. Basiliti“, se va esarend'a pre calea licitatiunei in 15 Iuniu 1878 la 10 ore antemeridiane in cancelari'a subscrisului.

1. Tempulu de arenda se incepe in 1-a Iuliu 1878 si dur'eda pana inclusive 30 Iuniu 1883.

2. Sum'a eschiamarei este: 5500 fl.

3. Doritorii de a licita' au a depune inainte de inceperea licitatiei 10% ai sumei de eschiamare ca vadiu, — si pre langa aceea a justific'a dorinti'a comisiunei si starea loru materiale. Oferte in scrisu proviedute cu vadiulu recerutu, numai asia se voru lua in consideratiune, deca celu pucinu cu trei dile inainte de licitare se voru substerne Veneratulu Consistoriu metropolitanu in Blasiu.

4. Informatiune mai detaliata despre conditiunile licitatiunei se dau in cancelari'a subscrisului.

Blasiu in 18 Maiu 1878.

(25) 2—3

Ludovicu Csato, advocatu archidiecezanu.

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitoare de sange spre a se folosi in ori-care anotempu ca singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1868.	Probata definitiv. Efecte exell. Resultatulu eminentulu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificarii. Vien'a, 28 martie 1871.
--	--	---

The'a acesta curatia organismulu intregu, strabate partile intregulu corpu si folosindu-o ca beutura departeza dintr'insulu tote materiile stricaciose, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, bol'a englezesca, si a altoru bole invecchite incurabili, ale raneloru, cari puroieza ne neetatu, ale bol'eloru genitali si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trupu si in facia, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acesta au produsu rezultate forte favorabili mai alesu in infiatu de ficatu si de splina, cum si in greutati hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bolele scrofulose, infiatu'a ghindurilor se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carniola), 1 oct. 1872.

Oh. Die! Mai am erasi trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitoare de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu exellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitoare de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitoare de sange cu recepterea platii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asi fi cunoscutu mai nainte potera vindecatoare „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitoare de sange“ asi fi scapatu de multu de o bola vechia si asi fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetatii mele. Pau' acum am trasu acestu midilocu nepretiu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adrezezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu a'mi tramite cu intorcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea platii. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitoare de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisuu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tota stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urma continuarea epistoleloru de recunoscintia, fiindu preste potintia a le publicad dintr'odata pe tote.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru ca se nu fia insielatu prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitoare a lui Wilhelm, se pote trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitoare de sange in Neunkirchen langa Vien'a, seu din depositele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunii date de medicu dimpreuna cu informatiune despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitoare de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciante.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz,

Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Frohlich, apotecariu.

Clusiu: Ad. Valentin, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechint'a: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldior'a (langa Brasiovu): Friedr. Folberth,

apotecariu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu.

Osiorheiu: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Ba'a mare: I. Horacek, apotecariu.

Aid'u: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.

Romanu (Moldova): Josef Dannffy, apotecariu.

Sedisiora: Josef B. Teutsch, comerciante.

Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.

Huniador'a: Friedr. Acker, apotecariu.

Rosia: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn'a (I. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.

(23) 5